

היתר עיסקא

Week 3

ב"מ ס"ח 'שטרי מחוזנאי' עד 'נפשיה דאמימר'
יו"ד קע"ז כ"ד, ט"ז ל"ב, שך מ"ט
צמח צדק יו"ד פ"ח
מנחת יצחק ח"ד ט"ז (אות ב', ה' ז', ח')

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי אליעזר ע"ה

לז"נ ויצא בת ר' שמואל זאב ע"ה

ב"מ ס"ח 'שטרי מחוזנאי' עד 'נפשיה דאמימר'

מחוזנאי. בני מחוזא: דוקפי רווחא אקרנא. שקונים פרגמטיא (ג) צעלי צתים ונותנין לתגרים למחלית שחר ושמן כך וכך שחר יהיה צהן וזוקפין מחלית שחר עם הקרן וכותצין צשטר פלוני חייב לפלוני כך וכך לזמן פלוני: ובי אתו לקמיה. ואמרי ליה לא הוה רווחא מהימן להו: תינח היבא דאיתיה לדידיה. אם יהא אצין קיים לזמן הפרעון שהוא חסיד ומאמינים ומה אם ימות היורשין יגצו הכל: חבירו. המקבל שדה מחצירו צעשרה כורין לשנה צין תעשה הרצה דיו חוזרה חוזרו. חרירי ורשאי

אשי^א אמרו לי סבי דמתא מחסיא מאי משכנתא דשכונה גביה למאי נפקא מינה * לדניא דבר מצרא אמר רבא לית הלכתא לא כמרשי פפונאי ולא כשטרי מחוזנאי ולא כחכירי נרשאי כמרשי פפונאי כמרשי^ב דרב פפא: שטרי מחוזנאי דוקפי ליה לרווחא אקרנא וכתבי ליה בשטרא מי יימר דהוה רווחא א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא עביד הכי וכי אתו לקמיה מהימן להו א"ל דתינח היבא דאיתיה לדידיה אי שכיב ונפל שטרא קמי יתמי מאי הוי^א כשגגה שיוצא מלפני השליט ונח נפשיה דאמימר דחכירי נרשאי דכתבי

תלמוד בבלי <עוז והדר> עמוד מס 147 כג בבא מציעא תלמוד בבלי הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יו"ד קע"ז כ"ד, ט"ז ל"ב, שך מ"ט

ממ ויכתוב אותם מלוה. אפילו הקרן לחוד * וז' הב"ח דא"ג דאין לגבות הריוח ממנו בע"כ מ"מ אם המקבל רוצה לקיים החגאי שהתנה עמו בע"פ יכול לקבל ממנו כיון שנתן לו בחורה עיסקא ואם התנה עמו בע"פ בפני עדים חשבינן גמלו מפורש העיסקא צשטר ומוליאין ממנו בע"כ עכ"ל ועיין בח"מ בטור סימן י"ח ונמפרשים לשם: ג אדם גדול כו'. כתב צ"י וזה"ל דנאניש אחרינא

דהודיעו לחבירו נגב או לשום ודהתנות סו בפני ג' [נג] ואם לאו אין החלוקה כלום (ואינו נוטל רק מחצית השבח כמו בראשונה) (טור): כד מוזי הנותן עיסקא לחבירו מח לא (ג) יצרף הריוח עם הקרן ויעשה כולו קרן דשמא לא יהיה כל כך ריוח ונמצא נוטל ממנו רבית [גד] וכן לא יתן לו מעות בתורת עיסקא או שותפות ממ ויכתוב אותם (לג) מלוה (לג) שמא ימות ונמצא השטר ביד היורש וגובה (ו) בו את הרבית: כה י' אם כתוב בשטר פלגא באגר ובהפסד אם יו"ד ב קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שם העתק ל' הטור ואין למקבל שום זכות בחלק הנותן עד שיעשה חלוקה כראוי בפני ג' או יודיענו לנותן וזה ברור: (לג) שמא ימות ונמצא כו'. בטור כ' וכן לא יכתוב עליו שטר חוב דכיון שאינו מפורש צשטר שהוא עיסקא ה"ל הכל מלוה וקרוי לסכר כו' אפי' התנו ציניוס בע"פ כו' דבחר שטר אולי' וה"ל כולו מלוה כו' וקשה דא"כ משמע אף שיש ריוח אסור ליקח אותו ואמאי אמרו בגמרא דבאיסור הוא שמהא לא יהיה ריוח וגם קשה מה שאמרו הטעם שמה ימות הנותן ויפול השטר קמי יתומים הא אפי' אם הוא חי אסור ליקח רבית כס. ונראה ביאור

שלחן ערוך <הרגיל> עמוד מס 226 יו"ד ב קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ואח"כ כ' שלא יכתוב אפי' הקרן לחוד
בדרך שטר חוב והיינו בלשון הלוואה
והטעם כיון שאפשר הוא לחבוע כל
הקרן אפי' אם יהיה הפסד בקרן
ואע"פ שיש עדים לזה שנעשה
בעיסקא מ"מ כיון שיש שטר מזכר
והתנאי חינו מזכר רק בע"פ וכיון
שיש לך לפנינו שיוכל לגבות כל הקרן
במילואו אף שיהיה הפסד הוי ליה
קרוב לשכר ורחוק להפסד ומ"ה אף
שאין שם הפסד יש לך איסור בשטר
ואסור לגבות בו וזה ניחא מה שקש'
ממה שכתב הטור בח"מ סי' קע"ו
סעיף י"ח חשוכה הרא"ש ומשמע
שם שיש להחיר ליקח ריוח כשנכתב
הקרן בשטר ולמ"ש ניחא דמייירי שם
שלא נזכר לשון חוב רק כמו שזכרתי
ברישא כאן וזה מבואר למעיין בתשו'
הרא"ש כלל פ"ט שמשם מקור דין זה
דהטור שז' וכן לא יכתוב שטר כו' :
(ל"ד) בכל עיסקא שנעשה באיסור.
עיין פירושו בסעיף כ"א: (ל"ה) שני

כֹּן [נו] יִסְוֹהִיכָא שְׁהוּא אוֹ
אִמּוּל הַחֲצִי מִיד וְאִכִּי
יֵשׁ בּוֹ הַפֶּסֶד אוֹמֵר אִינִי מִנִּי
הַשְּׁלִישׁ וְהַמִּקְבֵּל אוֹמֵר בֵּה
בּוֹ הַפֶּסֶד יִקְבֵּל עֲלִיו חֲצִי
הַשְּׁלִישׁ וּכְשִׁיחִיהָ רִיוּחַ לֹא
לַמִּקְבֵּל פִּלְגָא בְּאַגְרָא וּבְהַפְּ
מִילְתָּא לְמִיתָב לַמִּקְבֵּל מִזַּ
מִשְׁמַע דְּב
כֹּן [נז] ׀ אִם הִתְנוּ עַל חֵל

שלחן ערוך >הרגיל> עמוד מס 227 יו"ד ב קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

צמח צדק יו"ד פ"ח

יורה דעה

סימן פח

א

נשאלתי בהלואות שלנו שאנו מלוים על היתר עיסקא כתיקון חז"ל פלגא באגרא כו' אם מעכב דייקא הכתיבה שיכתבו זה בכתב בעדים או בח"י המקבל עכ"פ איך שקבל ממנו בה"ע ואיך שכשיסלק ריוח סך הקצוב יהי פטור מת"ע הנ"ל. או אם התנו בעל פה לבד שנותן לו על ה"ע נמי סגי לסלק איסור רבית. ולכאורה מדינא אין מקום לחלוק בין כת"י לאמירה בע"פ אלא רק שהיה קשה עלי להורות היתר בזה משום שכשמתני' בע"פ אין מבארים כ"כ איך שמקבל ממנו בעיסקא פלגא באגרא וכו' ושאר הפרטים. ודמי טפי לרבי' משא"כ כשכותב ומבאר הענין בפ"י וידוע שצריך שיבין מ"ש בו. ועכשיו בלמדי מס' כתובות מצאתי ת"ל שיש שרש בגמ' לעשות חילוק בין כתב לבע"פ. והוא מדאמרינן בפ' אע"פ (דנ"ו). טעמא דכתבה לו אבל בעל פה לא. ונדחקו שם המפרשי' במה הוא החילוק בין כתב לבע"פ דהא בכל מקום הודאה באמירה סגי. והריטב"א ז"ל תי' בשם רבו דכיון דהכא ודאי לא פרעה אלא מלתא בעלמא קאמר' לי' כי כתב מהודא' דילה שטרא אז חשבינן לי' כהודאה גמורה וכפרעון אבל כשלא עשו כן אלא באמירה מוכחא מלתא דערמה הוא דעביד כו'. וסיים שפ"י זה נראה לו נכון ויבא לשון התלמוד כפשוטו. ועפ"ז יש להקיש ג"כ לנ"ד. והוא דבודאי היכא שנותן לו באמת על עסק למחצית שכר ודאי דא"צ כתב ודי באמירה לבד לסלק איסור רבית. משא"כ בהלואות שלנו שבאמת הכל יודעים שאין מתכווני' כלל לעסוק בשותפות אלא שזה מלוה וזה לווה ממש ורצונו ליתן לו רבית אלא שלסלק האיסור הוא פוסק עמו על עיסקא. ונהי שמ"מ זה מהני לסלק האיסור כיון שבאמת אם לא ירויח יוכל לפטור עצמו מהרבית ע"י שבועה ומה שאח"כ משלם ואינו נשבע אין זה רבית רק עבור השבועה. מ"מ כיון דהוי כמו הערמה ע"כ י"ל ג"כ ע"ד הנ"ל דכי כתבי שטרא מן ענינם אז חשבי' לי' כעיסקא גמורה לסלק האיסור אבל כשלא עשו כן אלא באמירה מוכחא מלתא דערמה הוא כו'. וע"כ לכתחלה ודאי יש ליזהר לכתוב השט"ע דייקא ואין די באמירה בעלמא ובדיעבד צ"ע כיון שיש שם פירושי' אחרים להראשוני' ז"ל יש לסמוך עליהם אם הבין עכ"פ המקבל ענין העיסקא וההיתר דאל"כ אפי' בכתב לא מהני. אלא דבכתב י"ל שמסתמא ידע אבל אם הי' הפסיקה בע"פ צריכין לחקור אח"ז אם ידע או לא

צידו לראוי, וזוהי יאלטו מכרוב חששות זכר, וזכר עפ"י המבואר צביה בשם הריטב"א, הוצא צב"ד (ס"ק מ"י) שם, דמסתברא אי מניח שטר ציד שלישי חו ליכא למיחש למידי עיי"ש, והוא כתב בן, אף על היכא שזירף הרבית עם הקרן עיי"ש, דגרע הרבה מביכא שכתב הלוואה על הקרן לחוד, ע"י צב"ד (ס"ק מ"ט) שם ודגמ"ר שם, ואם בן מאי טעם א"ס משלים השטר ציד שלישי, או א"ס נתן השטר עיסקא, גם ציד המקבל העיסקא, שיהי צידו לראוי, א"ס הנותן יכחיש שנעשה בעיסקא, וע"י כה"ג בדגמ"ר שם, היכא דהעסקא נעשה בע"פ, ובשטר נכתב הלוואה ענ הקרן, דכמו שרחוק מהפסד, א"ס ימות המלוה, או יכחיש ההגלי, א"ס יהי ההפסד, בן גם רחוק משכר, א"ס ימות הלוה, או יכחיש ההגלי, א"ס יהי ריית עיי"ש, ואף שהשינוי על הדגמ"ר, יכחיש בפח"ש (ס"ק ו') שם, מ"מ נע"ד, א"ס ניתן שטר עיסקא בחתימת הנותן, ציד המקבל העיסקא, עדיף מזה, דלא גרע ממש"כ הש"ך (ס"ק מ"ט) שם ודגמ"ר שם, בשם הב"ח, דא"ס התנה בע"פ בפני עדים מכני, כאילו מפירש העסקא בשטר, אף דבשטר נכתב בלשון הלוואה עיי"ש, והיינו מזה דא"ס הנותן יל"א השטר, המקבל יצא עדים לזכותו, א"ס הכ"ד א"ס יש שטר ציד המקבל לזכותו, וש"ד בן דגמ"ר מהרש"מ (ח"א ס"י ב' ד"ה ומ"מ), ובקש"ע (ס"י ס"י ס"י ט"ו), ובתש"י הרי בשמים (מהד"ח ח"א ומהד"ח ג' ק"י א), ונראה ש"ס בשטר מליה שציד הנותן החומים עדים, לריך שיחממי עדים גם בשטר עיסקא שציד המקבל, כדי שיהי לו חוקף עפ"י תורה, כמי שבשטר שציד הנותן, וע"י ח"מ (ס"י ל"ט מ') בחינתקים בין שטר בעדים, לכחב ידו לזה, וע"י בדגמ"ר שם, לפני פ"א נגד שטר, וא"ס י"ב צי חוקף עפ"י חירב, אף שאין צי חוקף בערכאות, מ"מ לחצוקי חובשי דרשישו לא מחזיקין, ע"י דרכי תשובה (ס"ק ע"ב) שם, אומנם היכא דאפשר, בודאי נכון, שגם בשטר בעולה בערכאות, יהי נכתב, שמקדים ידוני בד"ח, וכן יעלה ב"פ להמדקקים צמ"ח, יוצאים מכל החששות.

ג) ובהג"ל אינו יש הענה ארוכה כל דבר, למה שכתב ע"ד כח"ה בעובי שם, דחין ממה שקבע בשם ששה אחזים למאה במארגיעש השני, קיבע עוד ג' אחזים או יותר לנכין ינקרא (בא"ח או דיסקוינט) בלע"ז, ובס"ס זה נכלל בשע"ה עם הקרן, ואפ"ן ישלם הניה את החצי קידם זמני, בס"ס הזה של גמ"ן, ג"כ לריך נש"ס, יגועו"ד צטול הרבית עם הקרן, אינו מיעול היתר עיסקא עכ"ד, וע"י זה צב"ד (מהדורא חותמי ח"ב ס"י קמ"ז), כמה שראי נגמד קלה זאת זכר, ונפי הני"ג, י"ל א"ס מפירש היתר עסקא, ניתוח גם ליד המקבל, שס"ס הני"ג, ב"י רק עפ"י חותמי העיסקא, אילי מיעול, כמי שציד שלישי, (ובן נראה מדברי הקש"ע שם), אף כיון דשם לוכא שטר ציד אחר, רק ציד שלישי, וכלן אלוה שטר העולה בערכאות ציד הנותן, אף דשטר ציד המקבל הוי שיצר לשטר הני"ג עפ"י ד"ח, מ"מ יש להחייב עוד הרבה זה למעשה, אבל גם בנעדי זאת, הנה לא יודע לי הענין של דיסקוינט הנהיג שם בעסקי צחים כאלה, שאולי שייך זה מה שכתבתי (במנחת יצחק ח"א ס"י ב' כ"א), שז"ן גם כח"ה להלן בדבריי, וע"פ דגמ"ר י"ר יעקב (ס"י קמ"ד).

ד) ועוד כתב כח"ה לענין, היכא דעשי המלוה וכליה כג"ל ל"י העט"ד, ואחר זמן מבר הלוה את הניה לאיש אחר, אשר אותו יודע ומנחן היעז צע"ז העיסקא, (וע"כ כוחו דהלוה ה"י יודע רק לא הלוה השני), מה דינו, ופ"ל בהמבואר ברמ"א ו"ד (ס"י קמ"י)

צ"ג) ע"י במשנה למלך הג"ל, מה שהביא בשם תש"ד מחרימים (חיר"ד ס"י ל"ט וס"י ט"ח) שכבר העיר בזה, ועיי"ש מה ש"י עליו המשנה למלך, ולכאורה לפ"י אין זו עצה לעשות הלוואה ע"י קארטארישען בג"ל, וצ"ע בזה למעשה.

ואחלה מאוד שכ"ג ימחול בטובו להודיעני חיר"ד דעת תורה בענין זה במקדמ האפשר.

1234567

תשובה

ב"ה יום ג' תבוא תשכ"ב לפ"ק מנשטער יצ"ו.

1234567

שוכס"ס א"כ ירד"י הרה"ג ומהולל בתשובות צמ"ס וכו' מח"ר יוסף צבי פערל כ"ץ שליט"א ר"מ ביישובה ומתיבתא חתן סופר בניו יארק יצ"ו.

אחדש"ת במשפט, גייה הגיעני, ע"ד וכו'.

א) והנה כח"ה האריך זה צב"ד מנש"ס ועיסקים, ובאשר בעברי על צדרי אמרוטיו הצהירים, ראיתי להפיר על אחי ד"ח אשר כתב לאמר, לחסול זה.

הנה צומע לנדון הלוואה בצאנא, שיש לישראלים שם חלקים (מניות), הציא כח"ה גדולי האחרונים שמדברים בזה, והסיף להציא את דברי הח"ס ז"ל, שנספרו חירת משה (פרשת חקת, דברוש הספד נכ"ז סיון), שהחזיק בהיתר של רש"י ז"ל, ברבית ע"י שליח, ואף שרש"י כתב, שאין מנגון הדבר לפני עם הארץ, עכש"י מליה לפרסם, ובחור הרע צמישתי עכ"פ עיי"ש, — הנה כדברים הני"ג, כתב גם בן בספרו צמ"ס (ח"ו ס"י כ"י), אבל דחה שם היתר זה צנדין מליה בשטר, עפ"י ד המהרי"ק (הצו"ח הדי"ן יו"ד ס"י ק"ס), דבמליה בשטר, שמוכר שמו של מליה וע"ה, א"כ עיקר הלוואה ה"י צא ממלוה לניח, דאשע"ה סמ"כ, גם לרש"י אס"ה, דהשליח ענד רק מעשה קוף צעמ"א עיי"ש, וא"כ לכאורה גם בהלוואה בצאנא ה"י בשטר, יפ"ס היתר הני"ג צב"ד, אב"ג צמ"ס העיר ע"ז גם הגלין בעל הקש"ע את הגלין השו"מ ז"ל, במציא (צמ"ס ש"מ מהד"ק ח"ג ס"י ל"א) שז"ן כח"ה, והודש היתר מטעם צריה עיי"ש, וע"ה צא ג"כ בלחם הפנים בגליון הקש"ע (ס"י ס"ה ס"י כ"ח), וא"י לריבין לכל מה שפ"לנו זה גדולי האחרונים, ושליון נהם גם כח"ה ואכמ"ל, — ובדבר מש"כ אח"כ, בשם ש"ח לפנה פנח, דבצאנא יכ"צ צהצח צע"י מנחה, לוכא מ"ס א"סור ריבית, הנה כב"ר הארכאי זה בספרי מנחת יצחק חלק שניש (ט"א בעת לאור, ס"י א'), שאין לסמוך על היתר זה, יהב"ח ג"כ מהמקומות שהציא כח"ה עיי"ש.

ב) ובדבר מה שהאריך צע"ן היתר עסקא, ששישים אנשים המרדים, ד"ס לענין א"ס מיעול, באשר שבשטר ששישים עפ"י מנהגי ויחיק המדינה, כתוב צמ"ס, דהמארגיעש הוא כלי הלוואה, יבצית בחירת השתנח"א, והריבית נק"ן כב"ר יב"ר לשנה, ושטר זה שולח בערכאות, ואין שם שום רוח, שהמקה נעשה עפ"י עיסקא, ויש לחי' זה משום מה דא"ח (צ"ד ס"י קפ"ז ס"י כ"ד ובט"ו וצ"ד שם), אבל שפיר הציא זה את דברי העט"ד קמ"א (ס"י ר"ח), שפ"לנו צא החי"ד יבצית אפרים, ובעלם העיקר לדינא כדברי הבית אפרים שהקיב צא, עכ"ד, וע"י עוד דגמ"ר מהרש"מ (ח"ג ס"י רס"ז), ובדברי גדולי האחרונים שהציאו דרכי תשובה שם מזה, והנה אני טוב, שיחמסם גם המליה על השטר עסקא, לקיים את כל הכתוב שם, וניתן ליד המקבל העיסקא, שיהי

סעי' ל"א) ובתרי"ט (ס' קפ"ז סעי' י"ט), ובדברי שאר פוסקים בזה, וכוונתו מה דהנחתו בעסקא וכול לעבד מלמטה, אך דרינא דמלכותא, אין וכול לעבד מלמטה, מי כיון שיש גם שטור הגוף על הלוה בל', (חזן משטור הכות), איכ' העקה ל"א ליה כגל גבי מלוה, רק יש להמלוה שטור חוב על ביתו עכ"ל, — הנה כל דברי כתיב בזה מעולים אף יותר שאלה, שהרי אם אנו סומכים על העו"מ, איכ' הרי השיקא, מה שנגע לדון ריבית, הרי השטור היתר עיסקא, ואיכ' לפי האכוב לכחז נוסח היתר עיסקא, כמבואר בחכמה אדם (כלל קמ"ג), הרי איתא שם ב"מ ל' ר"ב, שאלה חזירי המשות הגל הם צירי בעיסקא ב"מ, ממילא אף שאלה י"ח בן דרינא דמלכותא, מימי הולכין כמו שהיה עפ"י ד"ה נגיל, ומה שצריך לחקן, הרי רק שאלה י"ח עסק של ריבית בין העקה הראשון והשני, וצריך לעשות גם צניעות היתר עיסקא.

1234567

אוצר החכמה

(ה) ומה שיש לדון בזה, הרי, רק מה לעשות, בין בטעם להראות וכן להשני, היכא דאיתא יודעים בעיב העיסקא שהזכיר כתיב, וכפי המבואר בקונטרס הסמ"ע על ה' ריבית, הועתק בחכמה אדם (שם סעי' ג'), לריבית שיהיו הענינים מבווארים בשטור, וידעו ויבטו זה הלוה והמקבל ע"י, והנה גם דבונגע להציגם הענינים, שאף שאלה י"ח מהמניינים צייתר, צדדי שהיה בלשונם, דברי צייתר מה מליו, שאף בענין דבר הלכה לצד, ואף צייתר כי מסביר ל' סבר, כמו גבי מילא, ל' יהודה ד"ל (בע"מ פ' אין מעמידין), דצריך לשמה, ואש"מ ימיל ארמאה, וכן לגבי ל"א, וצייד קלף ל"מ, דס"ל להרא"ש דמהני צייתר וישראל עימד על צ"י, יתממדו לעשות לשמה, ע"י (בא"מ ס' י"א), ויצי"א, ומכל שכן להסביר לו ענין עיסקא, דכיו דבר מסתרי, וכמו שמסבירין לנכרי הקוגה את החמץ בפסח, שכוני ש"ש לו מיה בקדוקו, לעשות שאר מסתרים, בן מצין ענין מסתרי זה, אצל כ"ז אם כיו שש"ס בן, אצל בע"מ אף העושים הח"מ, המה להם רק כמי תחיה בעלמא.

1234567

(ו) ובה"ה כ"ז לע"ה, שכדי לחקן זאת, היו לריבית לחקן, מקדים שאלה מחשש ריבית דא"י בלא הכתיב, ואקדים בזה, את דברי הלחם הפנים בקונטרס אחרין (ה' ריבית אות ו'), מהערת דברי הסמ"ע מפנקס האלמות, וכן לריבית להיות הענינים הללו מבווארים בשטור, איך שקבלו למחית שבר והפסד, ושנתן לו שבר עמלי, ושהלמינו על שטותי, וידעו ויבטו זה הלוה או המקבל, שיהי מידי אם אינו רוצה לגלות להלוי זה או להמקבל, שיהי נאמן בשטותה, וכול להסתיר ממנו הדבר, אצל עכ"פ יסכים בדעתו להלמינו בשטותה, כשהיו חלוקים ביניהם עכ"ל, והחכמה אדם הג"ל, העתיק רק חתימת הסמ"ע בלגו כ"ל, ולא הסיפא הג"ל, — וגרסה צה"ס דברי הסמ"ע צסיפא הג"ל, עפ"י החכמה אדם צמיסגר שם, דכתב בעט דברי הסמ"ע צרישא, דס"ל כתיב ריבית, והביאו הש"ך (ס' קפ"ז ס"ק ו' יס"ק ע"י), וגם הש"ך כתב דלכח"ה צריכין שידע עכ"ל, ור"י לומר, את דברי ריבית יב"ש, בענין הלוואה סאה צסאה, היכא דיש לי מעט מאלו חמין, או שיש לאיתו חמין שבר בשוק, דאיתא צי"ד (ס' קפ"ז) שם, ובש"ך (ס"ק ב"מ), אם צריך שיהא דעתו לכן, וידעו שאלה השטור ע"י, ויהא שם הרי רק ריבית דרבנן, ובזה נראה דאף דסמ"ע החמיר בזה, יותר מהלבוש (ס' קפ"ו) שם, הוצא בע"מ י"ש"ך שם, דס"ל דאף דעל הקקן יכול להחיות, שאלה י"ח נאמן כ"א וכו', אצל על הריית, צריך להלמינו בשטותה, ואף על סתם עדים, שיתנה שאלה י"ח נאמן על הריית, כ"א

ע"י ציור צעדים אסור, וכמ"ס בחידושי מהר"ל, כונת דורכ"ה (ס' קפ"ו ס"ק ו'), והסמ"ע חזל עוד יותר, דגם על הספסד צריך להלמינו בשטותה, וכמבואר בקונטרס בגל (אות ה'), וע"י דורכ"ה (ס' קפ"ז ס"ק ל"א), מימי נראה דאף דבלבוש מצוה, דנכ"מ אס מחנה שגם על הריית לא י"ח נאמן רק בעדים, הרי ריבית קלואה, וע"י צנחלם שצנח (ס' מ' אות ז'), שכתב את דברי הסמ"ע, שמה שכתב הלבוש שם, שאלה מורה אחד, שחוקן נוסח השטור בענין זה גם על הריית, שעשת הוא צידו, טווחו למח שכתביו מוה"ר מקודם, אצל אח"כ הפירו הסמ"ע על זה, וחזר מזה, וחוקן שהנחתו בעדים, רק על ההפסד ע"י, מימי חלוי ס"ל להסמ"ע, כיון שראינו שמוה"ר ז"ל ס"ל בן צחילה, דעכ"פ ל"א ריבית דלוי, וצייתר אם אינו מצנח ריבית קלואה, אלא שאלה מצוה יתן לו ט"כ, או ח"י הריית, וע"י צדדי הסמ"ע שם מקודם, וע"י ע"י (ס' קפ"ז ס"ק י"ג), וע"י צנח"י בענין ריבית הגופס צס"כ החדש (אות מ"י"ז), ואם נאמר בן נכון בעצמו, מש"כ דאם אינו רוצה לגלות להלוי שיהי נאמן בשטותה, הריי אלא רק בעדים, דא שזב הרי רק ריבית דרבנן, יכול להסתיר ממנו, אצל עכ"פ יסכים בדעתו להלמינו וב"ל, דכא שפיר ראי מהלואה סאה צסאה כ"ל, וכ"ז רק דיוסנד כ"ל, וע"י עוד דורכ"ה (ס' קפ"ז ס"ק י"ג) צס"כ ב"מ, ושם (ס"ק י"ז) צס"כ בע"מ, וגם (צ"מ קפ"ז ס"ק ל"א) צס"כ ב"מ, דמכת דלויים שידע בענין ע"י, (וע"י צנח"י אדם (כלל קמ"ז אות ט') שהפיר על דברי הסמ"ע ב"ל, וטענה שאלה ניחא ל' בחידושו).

אבל מימי ה' בזה לימוד זמח קלח, אם ה' רק צריב דרבנן, ובזה ה' נראה ה' עלחו נטיה, לעשות חזרה מניית, שעפ"י דינא דמלכותא, אין לצל המניות, שום אחריות לא החח"צות איטית, על שום משא ומתן של החברה, ואי אפשר לע"מ לגבות מנגילמא דעל כחפ"י (ושלל ליתן להמליה שום כח של אחריות איטית בלעדי הפירמא), דאף שכבר צייתו למעלה למש"כ צספ"י ח"מ, לצר דעדין יש צס"כ משום ריבית, מימי הגלח"י שם מחש"י מהר"ש"ג (ח"י"ד ס' ג'), שהוכיח מש"ס ופסקים, שאלה שחשבו ט"ף הלוה, אלא נכסים מיוחדים, אין בזה רק ריבית דרבנן ע"י, ובצידוק היתר עיסקא, דנכ"מ אף אם לא יבארו אופן העיסקא בשטות מעשה, מימי אם הית צייתי דינא, י"ל דאין חשש עכ"פ דיעבד כ"ל.

(ח) והנה מה שהדגשתי (באות הקידם), אם כמה צייתי דינא, זה אף ציודים ענין העיסקא, דכנה כל היתר היכא דששין כתב השולח בערכאות, לגבות הקרן וגם הריבית, וסמכין על השטור עיסקא, דצדין תורה מצעל בזה את השטור השולח בערכאות כ"ל, ולא חוששין דלא יראה לסמוך על הריבית, הרי מטעם שחזיקי אינשי צרישי לא מחזיקין, יכמ"ס ב"מ הביאו הדרכי משונה (ס' קפ"ז ס"ק ע"ב) כ"ל, וגם בכל זה, אם עשה עכ"פ על העיסקא, כתב ד"מ אם מעיל ה"ע וכו', אך דיעבד צריך לשלם העיסקא, אם אינו עוין לא הרווחתי וכו' ע"י, איכ' כ"ז שייך צס"כ צ"י ארס, אצל בלגשים שהחזיקי ללח ולכלית בריבית, ואינם חוששים להאסור ריבית, בל"י ל"מ מחזיקי אינשי צרישי לא מחזיקין, וכמ"ס החב"ד (ס' ר"ט), דצפ"ר צווח, ל"מ אין אדם עושה צעילתו צעילת זונה, וכ"כ איתא (צ"י בל הגשעין), דקאמר מחזיקי אינשי בנגדי לא מחזיקין, ודוקק רב אלפס דדוקא אם אינו מוחזק יתפורסם בגניבה, אצל אם מחזק יתפורסם בגניבה אחרין נגדים בן, וכ"כ

תבוא לדינא שלא מלאכי עמל לרוב המהעסקים צב, ויחר מהעמל הישנה, של עשיית היתר עסקא, ואם צלירוף לא יעשה חזרת מניית, ולא יקבל אחריות אישית בגלל, ולא כמה מההשגות בגלל, ויודלי לריכס להסבירם ענין העיסוקא, ורק בדיועד יכיל להלל פורתא כל בגלל.

וזכר אחתום בכל חוחמי צרכית, ודיעה"ט כה"י וזכר לכו"מ"ט רבנא גלילא וישועה,

יצחק יעקב ווייס

בש"ה :

הנה מש"כ בח"מ, באם צא הליכ לאחר זמן למחר הבית נאחר, דעפ"י ד"ת יכיל המלכות למחות, ולא עפ"י ד"מ, ח"כ נמלא שאין העותן רשאי לקבל מן הצע"כ החדש, את הרבית, דכ"י רבית קלילה, שאין לו הח"ע עמו, וצוחר היכא דל"ט צקי צע"כ העיסוקא ויגל, — מלאכי ענין כה"ג בקיבן שער חירס (משנה תרס"ז) חלק צ' קונטרס ה' ס' מ"ג ח"ת צ"ל, ע"ד השאלה, צראובן שהיה ח"ק כסף לשמשון על ז' היתר עיסוקא, ושמשון הצטיה לראובן על ציתו צדיקה, נגד כך וכך עיסוקא לשנה, יאמר שחי שנים, מכר שמשון ציתו לג'י, ועיכב לוי לעלמי הסך חלק כסף עם העיסוקא, וכשנודע לראובן שלוי לקח הבית, חבב את לוי שיחן לי משותף, והוא יעשה לו הבית חפשי מההיב, ודחה איתו לי זמן לזמן, עד אשר עבר ייחר משנה, יראובן חיבב עמה מלוי, שיהיה לי המשות עם העיסוקא גם משנה זו שנחבב המשות חללי, ולוי משיב, כיון שלא עשה עמו היתר עיסוקא, אין לי לשלם רק המשות עם העיסוקא, שהגיע לי בשעת הקנין, ויותר היא רבית, וע"ז כתב שם, דלכאירא נראה דטוי דינא קא משתעי, כיון שלוי לא עשה היתר עיסוקא בשעת הקנין, לא עם ראובן יאל עם שמשון, ח"ק יתן עמה עיסוקא צביל המחנות המשות, יהיו רבית גמור, חמנס נראה דכיון דהכך ח"ק כסף לא צא לג'י צחירא הליאה, וצעת שקיה הבית, ה' חייב לתת חלק כסף לשמשון או לראובן, יכשע"כ לוי המשות חללי, יאל נחן לראובן כשתצעי, הרי היא בגזלן, ואין צב משום רבית, כיון המבואר בחו"מ (ס' ר"צ) ועי"ש בסמ"ע, וצ"ח שו"מ (מהדורא צ' ח"ד ס' קכ"ג), ע"ד אחד שהחליף מעצמות, יבאשר בוקר לא ראה השני לתת לו המעצמות, ולא ראה ליתן עמו לר"ת, וכתבי זה בערכאות, ויאל משפח שריר חבירו לשלם לי עם ששה פראלענט עיסוקא, יחבב, דחין צב משיס רבית, דהרי לא הניה לו כלל, חלל שזכ עיכב משותף, ואף דמעבב כיסו של חבירי פטור, חלל משעה שתצעי להחזיר, לר"ך להחזיר לי, ואין צב משום רבית, דכ"י בגזלן, ולר"ך לתת הרבית עי"ש, וי"ג צב, ומ"מ עדיין הדבר לר"ך ליתב צשמקה של הלכה עכ"ד, ואם נאמר בגלל, אז ח"ק צנ"ד דדומה כמעט לגמרי לדון בגלל, ח"כ ח"ק ח"כ יה"י נעשה הכח"ע, צאופן שאחר שמכר הבית לאחר, צעל העיסוקא, ובגין שה"י נחבב צשער עיסוקא, שנעשה על עסק הבית הזה דוקא, וע"י חש"י חשורה שו (ח"א ס' כ"ג), מ"מ ה' פלה להמליה, כלומר גותן העיסוקא, למחות עפ"י ד"ת, — ח"ק שלא יה"י כן עפ"י דינא דמלכותא, — אי להחזיר לו המשות, או שיעשה עמו כשני הח"ע, ואם לא יראה לא זה ולא זה, יה"י גזלן עפ"י ד"ת, ויה"י מותר לי ליקח ממנו, מה שמגיע לו עפ"י דינא דערבאות, וכפסק השו"מ בגלל, וע"י צב צח"ש שבית יעקב (ח"א ס' ס"ד), ול"ע עוד לדינא כמו שסוים בגלל בגלל בגלל, וע"י (ח"מ ס' ר"צ) צפת"ש

צח"ש שם צסס הרוקה, ח"כ דאמרי עביר ח"ש דגוס ואל עביר, דדוקא צססס צני"א אמרי הכי, חלל צמחוק לכך לא עי"ש, וע"י מש"כ צספרי ח"א (ס' י"ב י"ג י"ד), ח"כ בה"ד צמחוק צאיסור רבית, ל"ש חלל לחזוקי ח"ש צרשיעי לא מחזיקין, ויודלי מהכחן שלא לעשות עיסוקא עם ח"ש דלא מעלי חללי, וכמ"ש בקונטרס הסמ"ע (שם ח"ת ה'), צענין ח"ש נחמד הליכ אי המקבל צעיניו שישבע לשקר, אי ימנע מתחילה, ולא יעשה עמו הליאה או הפסק עי"ש, חלל מה נעשה לחצ"י הנפולים צעלה, סב"י דבר שאין רוב הצביר יכולים לעמוד צב, שלא לעשות עסקים עם ח"ש כאלו, —

ע) והתבוננתי למי"א חקנה גם להם, ח"ש נעשה בגלל ולא יה"י רק משום רבית דרבנן, דהנה צנונע להליה, שאף שיה"י מאוישי דלא מעלי בגלל, מ"מ הוא צידלי מרואה להדי"ת צב, סב"י רק לעצמו, שעפ"י הערכאות, ה' לר"ך לשלם הקרן והרבית צכל ח"שן שוב"י, ואלו עפ"י ד"ת ע"י חנאי העיסוקא, ופער מלוחן העיסוקא ח"ש לא יריות, וגם להציתן חלק צהפסד, ח"ש יצבר צעדים וצצטיסכא כח"א כדוי בגלל, ואם יה"י המלה מאוישי דלא מעלי בגלל, הרי שפיר העיר צח"ש מהר"ג (שם ס' ה' ד"ה ילפי), דבריות דרבנן ח"ן הליה עיצר, המבואר צש"ע (ס' ק"ס סעי' ח') צהנה, ח"ך דעדיין י"ש צב משום לפ"ע, חלל י"ש ללדד עפ"י דהר"ש (צרי"ש מע"ק), דצאיסיר דרבנן ליכא נפ"ע, וצוחר צספר נחלת צבי (ס' ק"ס) שם, דעכ"ש צמימר ליכא נפ"ע, צמכסילו צאיסיר דרבנן, וצפרט עפ"י הפנ"י, דלפ"ע ל"ש חלל צודלי יאל צספק עכ"ד, (וע"י מש"כ צספרי ח"כ ס' ק"ו יח"ג ס' פ"ע), יכנה צציוני הוי הספק, דנמא המלוח עכ"ס, ופולל דה"י ספק על דבר העבר עי"ש, חונס ח"ש נעשה שער עיסוקא ג"כ, ידן לחוש דלמא ינד צערבאות, הוי ספק על נהנה, וי"ש נחלות לקילא דלא יעשה ח"סיר, שייך מש"כ שם צהסבר דצרי החוס' (צגועין דס"א ע"א), דכ"י דבר שאינו מחטין להכשיל, צלא פס"ר עי"ש, וצח"ה דכמו שצביה צציה"ר מלוח שאינם ח"ששים לאיסור רבית, כן י"ש לוח שאינם ח"ששים לאיסור רבית, ואם הוא לא יליכ, יה"י מלוח לישראל אחר צאיסור רבית, ויודע מה דפליג צב הפני מש"י יסמלי"מ, הוצא צמלי"מ (פ"ד מה' מליה וע"ה ה"צ), ח"ש שייך צב לפ"ע, למר ד"ה כיוז צחד עיצר דנהר, כיון דגם האחר עובר על לפ"ע עי"ש, ופליגו הפוסקים להנחתא כמלן, יע"י צח"ש כח"ס (ח"י"ד ס' פ"ג), וצב"ד"ח (כננים מע' ו' ח"ת כ"י"ט) וצספרי שם (ח"כ ס' ק"י"ח), יצפת"ש (ס' ק"ס סק"א) שם, כחצ ע"י, דאף ח"ש כיוז צחד עיצר דנהר, חסור מדרבנן, להחוס' ויכ"ש יכר"ן (רפ"ק דצנת), שהיא שיטת המחמירין ברמ"א (ס' קנ"א), ואף צאיסור דרבנן דה"י גזירה גצירה, מ"מ ח"כא משיס להפרישו מאיסורא עי"ש, וי"ע מש"כ ח"ח"ן, דאם חותו אחר שרי"ע ללוח ג"כ, הוא משיס פק"י או ללוח מליה ובי"ז, ח"ן לאיסור ללוח זה אפילו לנחחילה, דצב"ג גם לדעת המלי"מ, ליכא לפ"ע עי"ש, דלכאירא זה סותר מש"כ מקודם, דעדיין ח"כא לאיסורא משיס להפרישו מאיסורא, חמנס נראה דכיון דאם לא ילוח לו, יליה לאחר צלא ש"ס תקן לאיסור רבית, ויה"י גם רבית קלילה, יכשיל"ה לו יעשה שיה"י עכ"פ רק רבית דרבנן בגלל, וגם יעשה עמו כחצ עיסוקא, ח"ק שיעדין לא יאלני י"ח לגמרי, מ"מ ח"ן צב משום מלוח להפרישו, דלדבריו מפרישו צב מאיסור חמיר צוחר, וכמו שכתב כה"ג הגרעק"א צח"י ש"ג (י"ד ס' קפ"א ספ"י ו'), והמחשק"ן (ח"א ס' קס"ג ס"ק צ"ל) וע"י צספרי (ח"כ ס' ל"ה ח"ת ה').